

Мартин звичайний (*Larus ridibundus* L.) – ПТАХ 2023 РОКУ В УКРАЇНІ

Щорічно 1 квітня у рамках програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера" відзначають **Всесвітній день птахів**. Цей день пов'язаний з тим, що 1 квітня 1906 року була підписана Міжнародна конвенція про охорону птахів. Однак, Всесвітній день птахів не є лише річницею Конвенції, адже це той час, коли птахи повертаються з зимівлі. Вперше цей день як масове дитяче свято був проведений у США. Організував його вчитель з містечка в штаті Пенсильванія. Незабаром його підтримала одна з найпопулярніших газет "Pittsburgh Chronicle Telegraph", що й поклало початок популяризації Дня птахів. На жаль, список птахів, які вимирають, регулярно поповнюється. Понад 160 видів і підвидів на Землі вже вимерли. В Європі понад 50% птахів перебува-

ють під загрозою зникнення. Є інформація, що в Україні налічується близько 360 видів птахів, а разом з птахами, які можуть перелітати через територію країни – близько 456 видів. До нової Червоної книги України (2021) занесено 91 вид птахів, тоді як у попередній (2009 р.) налічувалося 87 видів.

Українське товариство охорони птахів (ТОП) щорічно оголошує птаха року. Так, наразі **птахом 2023 року є Мартин звичайний (*Larus ridibundus* L.)**.

За інформацією ТОП, орнітофауна України налічує 12 видів мартинів. Порівняно з іншими видами Мартин звичайний має середній розмір. Гніздиться на всій території України (за виключенням Криму та Карпат). Птах мігрує скрізь, зимує біля морських узбережь і на Дніпрі,

іноді й на інших водоймах, переважно прісних. Добре пристосовується до різних природних умов.

Батьківщиною мартина звичайного є Північна півкуля. Ареал його гніздування простягається всією Євразією від Атлантики до Тихого океану, а місця його зимівель розташовані в Африці, Південній і Східній Азії, Східній і Західній Атлантиці і на берегах Середземного моря. Останнім часом ці птахи почали гніздитися й на східних берегах Північної Америки. Мартин звичайний має довжину тіла 34-37 см, розмах крил – 100-110 см, живу масу – 190-400 г.

Дорослі птахи мають оперення, яке залежить від пори року. Так, у весняному оперенні вся голова птаха до потилиці та горло до середини шиї кавово-бурого кольору, трохи темнішого на межі з білим кольором інших частин оперення. Навколо ока неповне вузеньке біле кільце. Спина, плечові пера, поперек, верхні та нижні покривні пера крила, крім покривних пер кисті, світлого сизо-сірого кольору. Шия, надхвістя, хвіст і весь низ тіла від середини шиї до хвоста чисто-білого кольору. На першому маховому пері зовнішнє опахало, крім ділянки перед вершиною, кінець і облямівки краю внутрішнього опахала чорні, решта біла. На зовнішніх опахалах другого-четвертого махових пер чорний колір є тільки у вершинній третині, проте на внутрішніх опахалах чорного більше і при основі з'являється сірий колір. Решта першорядних і другорядні махові пера сірі, кінці кількох першорядних – чорні. Дзьоб і ноги червоні. Це оперення дорослі птахи носять з березня (іноді з квітня) до липня-серпня.

Дорослий птах у зимовому оперенні відрізняється тільки забарвленням голови, яка не бура, а біла з бурими плямами перед оком і за вухом та з сіруватими перами на тімі і потилиці. Зимове оперення птахи носять з серпня або вересня до лютого.

Навесні мартини на місця гніздування прилітають досить рано. Після прильоту птахи кочують біля місць гніздування. Будування гнізда починають після спадання талих вод. Мартини влаштовують гнізда у стоячих водоймах або водоймах з повільною течією, які оточені рослинністю. Будівництвом займаються обидва птахи. Гнізда звичайних мартинів невисокі, конусоподібні. Самка відкладає три яйця брудно-сіруватого кольору з сірими і бурими плямами. Обидва батьки насиджують кладку по черзі. Вилуплюються пташенята покриті строкатим сірувато-бурим пухом. Вже через 12-16 годин вони можуть стояти, а в разі небезпеки вискочити з гнізда та сховатися в траві. Після виводу пташенята стають на крило у віці 4 тижнів.

Мартини звичайні живуть в галасливих гніздових колоніях, які часом налічують багато тисяч птахів. Кожна колонія являє собою спільноту згуртованих сімейних груп, що складаються з подружніх пар з їх потомством. З ранку до вечора мартини поодиночі або зграями добувають корм. У їх різноманітний раціон входять дощові черв'яки, комахи, ракоподібні, молюски, дрібні риби, жаби, плоди та ягоди, молоде листя та трава. Величезні зграї мартинів частенько шукають поживу на звалищах, де завжди вдосталь харчових відходів, або супроводжу-

ють рибальські судна в надії поживитися відходами, що залишаються після розбирання риби.

Основними загрозами для мартина звичайного є знищення та спотворення водно-болотних угідь (осушення, комерційне використання, знищення заростей очерету, забруднення тощо), застосування пестицидів, фактор неспокою, відстріл мартинів мисливцями. Мартин звичайний перебуває під опікою Бернської конвенції та Директиви ЄС про захист диких птахів. ■

Ігор Коротков,
студент ОС "Магістр",
Юлія Марушко,
студентка ОС "Бакалавр",
факультет тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
E-mail: maruchko.yuli5@gmail.com

